

DIE DIAKONALE VERSORGING VAN DIE ONTWIGTE KINDERS

MNR. A. B. v. N. HERBST

Lettende op die tema van hierdie vergadering, naamlik „Die Pastorale sorg van die verbrokkelde Gesin — dit is van geskeide persone” — prof. dr. F. J. van Zyl en „Knelpunte in die moderne Westerse gesin” — prof. dr. Anna Steyn, het ek afgelei dat my opdrag naamlik „Die Pastorale Versorging van die ontwigte kinders”, op daardie kinders dui wat as gevolg van verbrokkelde huwelike ontwig is. Daar natuurlik dié kinders wie se gesin oënskynlik in orde is, maar wat as gevolg van gebrek van emosionele harmonie tussen ouers, en tussen ouers en kinders, ernstig ontwig is. Daar is die ander kinders wat deur hulle ouers, omdat die ouer wil kompenseer vir hul gebrek aan meelewing of emosionele betrokkenheid by sy kind se vorming, kompenseer deur toe te gee, oormatige instop van materiële dinge — in gewone taal, die kinders wat bederf word of geestelik wangevoed word.

Hoe dit ookal sy, die Kerk het ’n taak en ’n opdrag rondom en in die vorming van die jeug.

ARTIKEL X VAN DIE KERKWET:

„Aan die Kerk is opgedra die vorming van die geestelike lewe van die jeug wat sy plek in die gemeente en in die wêreld moet inneem en die verantwoordelikheid vir die opvoeding en onderwys van die jeug en die hele volk, in huisgesin en skool, in ’n Christelik-nasionale gees.”

Die ontwigte kind wat ons hier spesifiek voor oë het, is diegene wat ontwig geraak het weens verbrokkelde gesinne. Die kinders wat tot verbrokkelende gesinne behoort of die kinders uit die gesinne waarvan die verbrokkeling finaal gemaak is met wettige egskeding gaan deur of het reeds deur seker van die wreedste sielwroeginge en pyn denkbaar gegaan. Hulle is nou figuurlik die behoeftige wese van die volk.

Onder die oë van die gemeenskap, het daar in 1966 5 777 gesinne verbrokkeling tot wettige finaliteit in die skeihof gebring en daarmee 8 183 kinders getref en nog steeds onder almal se oë het daar in 1972 8 432 huwelike ontbind en 11 940 kinders moes van die voorspel en finale slag getuie wees en die helse pyn van liefde-verlies en vernedering ly. Die meeste huwelike wat gedurende 1972 ontbind het was die pare tussen 10-14 jaar getroud en daarom was daardie huwelike verantwoordelik vir die meeste kinders wat getref is.

So ongeveer die jaar 1958 was die getal kinders wat deur egskeiding getref was, 4 600.

By al hierdie ellende is daar tog 'n paar positiewe verskynsels wat sedert die jaar 1958 in die sorg van die kinders duidelik sigbaar geword het. As ons in die Kerk aan die versorging van die slagoffers van die verbrokkelde huise dink, dink ons onwillekeurig aan kinderhuise — en daarom sal mens verwag dat daar 'n geweldige toename in die aantal kinders in kinderhuise moes wees en dat daar baie meer kinderhuise moes ontstaan het. Die teendeel is egter waar. In 1950 was daar 12 000 kinders in 125 kinderhuise. In 1974 was daar 7 100 (6 000 gekommitteer en 1 100 nie-gekommitteerde) kinders in 100 kinderhuise. 25 het ondertussen gesluit en die getalle in baie ander is drasties verminder. Wat die verskynsel dat die getalle in kinderhuise gedaal het nog meer verblydend maak, is die feit dat die voedingsbron van kinderhuise nie net kinders is waarvan die ouers geskei is nie. Groot getalle kom — en hulle is ook **ontwrig** en ons sluit hulle by die ontwrigtes in — uit huise waar die ouers maatskaplik in veral agterbuurtes ontspoor het.

Allerweë is al lankal beseft dat die ouerhuis of eie huis of 'n vorm van gesinsverband in 'n eie huis, al is dit dan net saam met die moeder, deur geen ander vorm van sorg vervang kan word nie en dat alle vorms van plaasvervangers groot swakhede openbaar. Die rede waarom kinders in die verlede so maklik uit die liefdekring verwyder is, moet seker toegeskryf word aan vroeëre gebrek aan insig, gebrek aan belangstelling in die probleem en hoofsaaklik gebrek aan maatskaplike werkers of -werksters wat die nodige rehabilitasiedienste kon lewer en vakkundige voorligting op die gebied vir kerkrade kon doen. Toe ek my persoonlik in die laat veertiger jare begin verset het teen die verskynsel dat kinders te maklik verwyder word en my daarvoor beywer het om die ouers, hoe swak hulle ookal was se hulp, al was dit vir die skyn en taktiese redes, in te roep, om oor hulle kinders se lewe, vordering en toekoms te praat en hulle samewerking so te verkry, in stede van hulle teëwerking (ons moet beseft dat die ouer-kind liefdesverhouding nog die magtigste stuurwiel in die hande van die natuur is om die kind te stuur — en deur die ouer se samewerking te kry en sy persktiewe ten opsigte van sy kind te korrigeer werk jy deur die kind rehabiliterend tot die ouerhuis se herstel) was daar maar 555 gekwalifiseerde maatskaplike werkers/sters in ons land werkzaam. Die jongste inligting tot my beskikking is dat daar tans 2 883 geregistreerde maatskaplike werkers/sters is. Met die egskeidings onder hoër inkomstegroepe word meesal 'n behoorlike onderhoud deur die howe of onderling gereël.

'n Belangrike feit wat meehelp dat kinders in huisverband bly, is dat kerkrade en predikante die probleem al hoe meer identifiseer en met die hulp van hulpdienste (in ons Kerk die werkkrigte van

ons eie orgaan van bystand — die Ondersteuningsraad) die nodige laat doen — en dit is naamlik die verkryging van onderhouds- of moederstoelae. Deur hierdie toelaes word die moeder tot 'n hoë mate in staat gestel om haar kinders in haar eie huis op te voed en is verwydering dus nie nodig nie.

'n Ander goeie vorm van versorging van sorgbehoewende kinders is dat hulle familie hulle inneem. As dit nie moontlik is nie, is 'n pleeghuis waar pleegouers die kind as deel van hulle gesin opneem, die volgende beste alternatief. Maar in al hierdie gevalle is die predikant en kerkraad en lede van die gemeente se warm meelewing nodig sonder om bemoeisiek te wees. Om in 'n gemeenskap erken en waardeer te word is dissiplinerend.

Kinderinrigtings word dus in die groot meerderheid gevalle beskou as die laaste moontlikheid. Die noodsaaklikheid moet egter erken word dat sekere kinders na inrigtings gestuur moet word, maar die strewe moet wees dat hulle verblyf daar so kort moontlik moet wees. Inrigtingslewe moet dus strewe — en dis 'n moeilike taak — om dit vir die kinders so normaal moontlik te maak. Dit moet substituu-ouerhuis wees. Om nou saam met 'n klomp ander kinders weg van ouers en huise op 'n geroetineerde wyse te lewe, is onnatuurlik. Daarby kom dat die kinders nie uit 'n klimaat van vrywilligheid daar is nie en daarom bring hulle die element van spanning, angs, verslaendheid en dikwels ook verbystering saam met hulle in die tehuis.

Waar ons ookal hierdie ontwrigte kind onder toesig of morele of ander steun van die kerk versorg — of dit nou in die weeshuis is, of dit nou by familie is, of dit nou pleegsorg is of selfs by die geskeide moeder tuis is, moet die moeders, of die substituu-ouers besef dat hulle te doen het met 'n mensie wat vlak of dieper geknou is. Hier moet ons besef dat die **ontwrigting** nie 'n eensklapse gebeurtenis was nie. Dit was 'n proses wat agter die mure van die verbrokkelende huis vir 'n lang tyd — selfs jare aangegaan het — tweedrag, twis, rusie, dronkenskap, ja selfs onsedelikheid moes hy aanskou en het deel van 'n onvaste lewenspatroon geword — hy het hom geskaam, met leuens hom teen die samelewing probeer handhaaf. Die geestesfunksie van sy ouers wat sy selfrespek bou, was nie daar nie. Die kweek van gesonde sosiale kontakte, was daar nie — die teendeel wel. Die kweek van 'n vrymoedige sosiale verhouding met kerk, skool en gemeenskap, was daar nie. Die opbou van morele sentiment sodat hy doelbewus kon weet wat reg of verkeerd is, was daar nie. Die ontvang en vertolking van die leer van die Kerk en van ons kultuurskatte van huis, feeste, sport e.d.m. het by hom verby gegaan. Die daarstel van 'n vaste vorm van gedrag, gerigsnoer deur die stabiliteit en vaste verhoudings van 'n gelowige vader en moeder het hy nie ervaar nie.

En as ons nou spesifiek net na die werk aan die kind in die Weeshuis kyk en baie kinders, omdat daar geen ander uitweg is nie, moet daar bly tot sê hulle 18de jaar, word die saak nog meer problematies. Van die kinders wat in die weeshuis vertoef is seker meer as 30% verstandelik vertraag.

Ons moet daaraan dink dat die normale vader en moeder het met hulle natuurlike ouer-kind liefdesverhouding alle kragte nodig om hulle kinders op te voed. Hulle het 'n kind om te vorm sonder 'n knou — sagte, ongevormde materiaal. Daardie selfde sagte, ongevormde materiaal het 'n magdom van potensiële moontlikhede, met al sy drange, eise en aktiwiteit. Hy moet gedurig deur die huisproses gevorm word om by die veeleisende samelewing in te pas. Die samelewing is onverbiddelik in sy tradisie en gebruike en duld nie afwyking nie. Die huisgesin moet vir die kind die lewe algaande vormend interpreteer en enduit nog altyd as veilige hawe dien om in te anker.

Presies dit wat van die ouers en huisgesin verwag word is die hoofwerk van die kinderhuis van die Kerk, maar sy stryd is veel moeiliker as dié van 'n normale ouer. Hulle het nie die ouer-kind liefdesverhouding nie, hulle het nie ongevormde materiaal om te vorm nie. Hulle het misvormde materiaal om te hervorm.

Behalwe dat elke kind die reg het om te eet, drink en slaap is dit ook sy geboortereg om korrek gevorm te word. W. D. Marais skryf oor die ontwrigte kind:

„Omdat sy eie omgewing en ouers nie vir hom vastigheid in sy lewe aangebied het nie, het hy nog nie geleer om in mense te glo nie. Hierin lê ons grootste taak as opvoeders in inrigtings.“

Die skugterheid, die voorbarigheid, die leuens is almal metodes waarmee die kind homself oor baie jare moes verdedig. Hy wil homself dus nou ook in die Weeshuis verdedig teen onsekerheid. Dit is die kinders se gebrek aan veiligheid of vertroue wat vir hulle agterdogtig teenoor grootmense maak. Dit is ons plig om hierdie geskokte vertroue, die wantroue in sy omgewing, sy agterdog in ons goeie wil so stadig en met liefde terug te wen. Waar sy ouers gefaal het, moet die Weeshuispersoneel herstel. Hy sukkel om te glo dat sy omgewing enige vastigheid bied. Hy is so gewoon aan onsekerheid van sy omgewing dat dit lank vat om die emosie van vooruitstrewende en die visie van sukses in sy gesigsveld te bring.

Dit is vir ons 'n uitgemaakte saak dat die inrigting die substituuat ouerhuis is en die personeellid die „vader of moeder“ van die kinders in sy/haar afdeling moet wees. Dit bring mee dat so 'n persoon se verantwoordelikheid baie groter is as ander beroepe,

byvoorbeeld die onderwys. Ek dink dat ek reg is as ek beweer dat die verantwoordelikheid van 'n ouer teenoor sy kind groter is, as dié van 'n onderwyser teenoor sy leerling.

Wat die werksure betref kan so 'n huismoeder se ure (laat staan maar die Inrigtingshoof) met geen ander beroep vergelyk word nie. Onthou moet word dat hulle die „ouer“ is en nie byvoorbeeld die verpleegster wat 8 uur skofte kan werk nie. Hulle ure op diens kan alleen vergelyk word met dié van 'n moeder — van 6-7 uur in die oggend, bietjie rustyd bedags — tot slapenstyd saans en nog dikwels 'n paar keer opstaan snags. 'n Moeder word gedryf deur haar natuurlike liefde vir haar 5-6 kinders. 'n Substituut-moeder se taak is meer vermoëniend — gedurig moet gekonsentreer word op die pligsbesef om geduld en ewewig te bewaar, die kanse vir versteuring in die huis is meer met die verskeidenheid van agtergrond en die getal kinders is meer 20 tot 30. Soos dit op die oomblik is, glo ek dat die mense betreklik min vrye tyd het, miskien 2 aande per week, miskien 2 tot 3 naweke per kwartaal en een maand verlof per jaar. As die werknemer in die besigheidswêreld van 2 000 tot 2 100 ure per jaar werk en die onderwyser van 1 200 tot 1 300 uur per jaar met die kind kontak het, is die huismoeder tussen 4 000 en 4 500 ure per jaar op diens.

Die beste van die saak is dat die mense wat nou hierdie dienste verrig, geheg is aan hulle werk en kinders en soveel plesier in hulle werk vind, dat my persoonlike ondervinding is — min klagte. Ons kan alleen met lof van hierdie personelede se offervaardigheid praat.

As daar erns diakonale werk gedoen word, wat byna bomenslike geduld, ewewig en lydsaamheid verg, dan is dit in die kinders-huise. Ons moet onthou dat die werklike werk nie deur besture gedoen word nie — die inrigting slaag of faal by sy personeel — hulle lewer die slag.

En hoe rus ons hulle toe vir hulle taak? Hoe inspireer ons hulle vir die stryd? Hoe vergoed ons hulle vir hulle werk? Watter status geniet hulle? Is hulle werk dan nie op dieselfde hoë noot as dié van die predikant, dokter of onderwyser nie? Is hulle werk dan nie elke dag so edel as die verpleegberoep nie? Waar hulle die kinders wat slagoffers is van 'n verwilderde gemeenskap moet hervorm nie?

Laat my toe om verder te vergelyk: Ek wil daardeur beklemtoon dat die minderbevoorregte kind nie ontvang wat hom toekom nie. Ons sien orals in ons land, feitlik op elke groot dorp, hospitale en verpleeginrigtings waar hooggespesialiseerde persone besig is, met fyn apparaat en instrumente om die kwale van hulle pasiënte te diagnoseer en hulle liggame te probeer genees. Meestal kwale, wat vir daardie enkel persoon, uiters gevaar inhou, maar minder kwale wat 'n volk se bestaan erg bedreig. Ook preek geneeshere heeldag

dat ons sus en so moet met ons kinders, sodat hulle van belemmerende lewenskwale vrywaar kan word — en ons luister vir hulle en volg stiptelik hulle voorskrif.

Watter gespesialiseerde organisasie moet 'n kinderinrigting nou wees, om daardie kwale — emosionele stompheid, geestesverstoring en ander fyn-in-die-siel-verborge gebreke te diagnoseer en op te knap? Daardie kind wie se vorming op so 'n kritieke tydstep skade gely het. Sal u met my saamstem as ek sê dat 'n kinderinrigting van vandag nog meer as dubbel moet spandeer as nou — vir apparaat en indiensneming van gespesialiseerde personeel.

Daar word nie eers aan gedink dat aan ons skole ongekwalifiseerde mense aangestel sal word nie. Daar veronderstel ons word tog meestal, veral vanuit die oogpunt van onderrig beskou, normale kinders uit normale huise opgevoed en is vir 5-6 uur per dag onder die sorg van die onderwyser. Die inrigtingskind wat ook die gewone skool besoek is vir die res van die dag by die huis — 18-19 uur — die inrigting.

25 jaar gelede het ek op 'n Nasionale Kongres vir Kinderhuise gepleit dat daar net soos daar vir die opleiding van ander beroepe voorsien word, ook opleiding vir personeel vir kinderhuise moet wees. Die referaat is gepubliseer in die Kongresverslag en in die N.H.S.V. se jaarboek van 1951. Ons is van mening dat daar 'n breë algemene opleiding moet kom vir werksters in inrigtings vir die huishoudelike en liggaamversorgende funksies en 'n verdere opleiding vir die vader/moederfiguur — of opvoedkundige figuur.

Een saak staan hier vas — in die opleiding of in die voorligting van personeel reeds in diens — as hierdie goeie werke is — **wat is goeie werke?** Alleen dié wat uit ware geloof volgens die Wet van God tot sy eer geskied; en nie die wat op insettinge, of ons goed-dunke gegrond is nie. (KORT BEGRIP, vraag 68.)

Ons het 'n duidelike taak nie na eie keuse nie, nie na goeddunke nie, maar 'n **Opdrag**. Ons is verlostes, ons is daarvoor dankbaar, die goeie werke moet nou volg. Ons moet hierdie werk doen in „ware dankbaarheid in Opdrag“ en nie met die wêreld se „emosie van goedhartigheid“ nie.

Ons moet daardie kinders versorg, vorm en voorberei om terug te gaan na milieu, na 'n familiekring, hy moet by hulle kan inval en sy plek volstaan. Ons moet waak dat ons nie deur oorbeskerming en toegooi van abnormale geskenke en aandag hom of haar bederf en verwen nie. Ons moet nie visse op droë grond skep nie. Ons moet hulle in die geloof soos die doopbelofte dit aan ons voorhou, grootmaak.

Ons moet hulle so normaal moontlik grootmaak, sodat hulle die kunste en pligte van die alledaagse burgerlike lewe kan lewe.

**NEDERDUITSCH HERVORMDE WEESHUIS
KRUGERSDORP EN PRETORIA**

		Gemiddelde koste per kind per maand		Sty- Daling ging
		1-7-74/31-5-75	1-7-73/30-6-74	
1.	Voeding	26,60	21,11	5,49
2.	Kleding	16,20	13,91	2,29
3.	Behuising	15,65	15,25	0,40
4.	Opvoeding	17,19	14,62	2,57
5.	Hospitalisasie	2,66	2,11	0,55
		78,30	67,00	11,30

Periode 1 Julie 1974 tot en met 31 Mei 1975 'n styging in koste van R11,30 per kind per maand.

Volkswelsyn

R39,50 per kind per maand.

R1,25 per kind per dag vir tydelike aanhouding.